

Nr 34

Försvarsutskottets betänkande med anledning av propositionen 1974:135 angående vissa organisationsfrågor m. m. rörande försvaret jämte motioner.

I detta betänkande behandlar utskottet propositionen 1974:135 (försvarsdepartementet) med förslag angående vissa organisationsändringar inom det militära försvaret jämte motionen 1974:984, som väcktes vid riksdagens början, och motionen 1974:1992 som har väckts med anledning av propositionen.

1. Sammanslagning av försvarsområdesstaber och fredsförband inom armén m. m.

Kungl. Maj:t har i propositionen 1974:135 (s. 5–14) föreslagit riksdagen att godkänna de organisationsförändringar inom armén som departementschefen har förordat.

Omorganisationen i lägre regional och lokal instans

Sverige är indelat i 27 försvarsområden, vilkas gränser i princip sammanfaller med länsgränserna. I fred har vissa försvarsområden gemensam chef och stab. Tre försvarsområdesstaber är integrerade med och har gemensam chef med kustartilleriförsvaret.

Under ledning av överbefälhavaren har skett en översyn av försvarsmaktens organisation i lägre regional och lokal instans, det s. k. OLLI-projektet. Arbetet påbörjades i juni 1969 och har bedrivits i etapper. Försvarsgrenscheferna, som – tillsammans med försvarets rationaliseringsinstitut – var för sig har svarat för det grundläggande utredningsarbetet, har efter hand redovisat resultaten av sina överväganden till överbefälhavaren. Denne har i sin tur lämnat delförslag rörande omorganisationen i november 1972 (armén och marinen), i december 1973 (flygvapnet) och i februari 1974 (armén).

Överbefälhavarens förslag går, när det gäller armén, i korthet ut på att mobiliseringsverksamheten inom försvarsområdena centraliseras till ett förband inom försvarsområdet. Försvarsområdets och förbandets stabs- och förvaltningsorgan integreras och chefen för den sammanslagna enheten, försvarsområdesförbandet, ges uppgifter som tidigare har varit fördelade på försvarsområdesbefälhavare och regementschef. Chefen får dessutom ett samordnings- och ledningsansvar för verkställande förvaltning inom försvarsområdet och direkt ansvar för sådan förvaltning inom garnison med mer än ett förband.

Efter förslag i propositionen 1973:75 har riksdagen (FöU 1973:14, rskr 1973:170) fattat beslut om integration av försvarsområdesstaber och freds- förband inom tio försvarsområden. Omorganisationen har skett i två etapper med början den 1 juli 1973 och den 1 juli 1974. De förband och försvars- områden som berörs av denna omorganisation framgår av nedanstående sammanställning.

<i>Datum</i>	<i>Förband/fo</i>	<i>Förläggningsort</i>
1.7.1973	P 10, fo 43	Strängnäs
	I 14, fo 49	Gävle
	I 2, fo 52	Karlstad
	I 13, fo 53	Falun
	I 20, fo 61	Umeå
1.7.1974	I 11, fo 18/16	Växjö
	I 5, fo 22	Östersund
	I 21, fo 23	Sollefteå
	P 4, fo 35	Skövde
	S 1, fo 47/48	Uppsala

I samband med omorganisationen har staben för Kalmar samt Växjö för- svarsområden (fo 18/16) flyttats från Kalmar till Växjö och staben för Här- nösands försvarsområde (fo 23) från Härnösand till Sollefteå. Vidare har fo 18/16 delats så att ett nytt försvarsområde – fo 17 – bildats. Det omfattar Jönköpings län och leds från Eksjö (I 12).

Organisationen i lägre regional och lokal instans för marinen och flyg- vapnet har riksdagen redan tagit ställning till i sin helhet. För marinens del innebär förändringarna en omstrukturering av stabs- och förvaltnings- tjänsten vid örlogsbaser och kustartilleriförsvar (prop. 1973:75, FöU 1973:14, rskr 1973:170). Omorganisationen inom flygvapnet omfattar vissa av flyg- vapnets flottiljer och skolor samt första flygeskadern. Den senare har, i avvaktan på resultatet av nu pågående översyn av den centrala och regionala stabsorganisationen, tills vidare fått en provisorisk organisation (prop. 1974:50, FöU 1974:25, rskr 1974:270).

Propositionen

I propositionen redovisas ett av överbefälhavaren i februari 1974 framlagt förslag till organisationsändringar inom armén för sådana myndigheter i lägre regional och lokal instans som inte har berörts av tidigare beslutad omorganisation (prop. 1973:75, FöU 1973:14, rskr 1973:170). Till grund för överbefälhavarens förslag ligger en utredning av chefen för armén. Över- befälhavaren har i ärendet samrått med försvarets rationaliseringsinstitut.

Förslaget innebär tredje och sista etappen i den pågående omorganisa- tionen av arméns myndigheter i lägre regional och lokal instans. Grup- peringen försvarsområdesvis av försvarsområdesförband och övriga förband enligt förslaget framgår av följande sammanställning.

<i>Fo-förband, förband</i>	<i>Förläggningssort</i>	<i>Konsekvens- ändringar m. m.</i>
P 7/fo 11	Ystad/Rev- ingehed	Fo-staben i Malmö utgår
Lv 4	Malmö	Malmö marina bevakningsområde samordnas i fred med Lv 4
P 6/fo 14	Kristianstad	
A 3	Kristianstad	
P 2	Hässleholm	Mobiliseringsansvar (stomme till fördelningsstab)
T 4	Hässleholm	
I 16/fo 31	Halmstad	Fo 31:s anknytning till GbK/fo 32 upphör
GbK/fo 32	Göteborg	
Lv 6	Göteborg	
I 17	Uddevalla	Mobiliseringsansvar
I 15/fo 34	Borås	Fo-staben i Vänersborg utgår
I 4/fo 41	Linköping	
A 1	Linköping	
T 1	Linköping	
K 1/fo 44	Stockholm	Fo 46 uppgår i fo 44. SK skall även i fortsättningen ha mobili- seringsansvar
I 1	Kungsängen	
Ing 1	Södertälje	
Lv 3	Norrtälje	
I 3/fo 51	Örebro	
A 8/fo 63	Boden	Fo 65 uppgår i fo 63
Ing 3	Boden	
Lv 7	Luleå	
I 19/P 5	Boden	Mobiliseringsansvar
S 3	Boden	
P 5	Boden	Uppgår i I 19
JS/fo 66	Kiruna	Föreslagen benämning I 22/fo 66
Fo 67	Kalix	

Departementschefen godtar i huvudsak överbefälhavarens förslag.

Omorganisationen avses ske med början den 1 juli 1975. I samband därmed centraliseras mobiliseringsverksamheten inom varje försvarsområde med vissa undantag till den sammanslagna myndigheten – försvarsområdesförbandet – som också får ett övergripande ansvar för verkställande förvaltning inom försvarsområdet. De förband som inte omfattas av samordningen med försvarsområdesstaber blir i princip rena utbildningsförband utan mobiliseringsansvar och får en organisation för stabstjänst och förvaltning som är anpassad härtill. Norrbottens pansarbataljon (P 5) i Boden föreslås dock bli inlemmad i Norrbottens regemente (I 19) som utbildningsbataljon. I garnisonsorter med mer än ett förband blir förvaltningsresurserna i stor utsträckning gemensamma för förbanden.

Av främst operativa skäl föreslås vissa avsteg från denna principiella organisation. Inom Kristianstads försvarsområde (fo 14) har – som framgår av sammanställningen – förutom försvarsområdesförbandet Norra skånska regementet (P 6/fo 14) även Skånska dragonregementet (P 2) i Hässleholm ansetts böra få mobiliseringsansvar. Inom nuvarande Göteborgs och Bohus samt Hallands försvarsområden (fo 32/31) har på samma sätt förutom Göteborgs kustartilleriförsvaret med staben för Göteborgs och Bohus försvarsområde (GbK/fo 32) även Bohusläns regemente (I 17) i Uddevalla ansetts böra vara mobiliseringsmyndighet. Hallands försvarsområde (fo 31) bör enligt propositionen skiljas från GbK/fo 32 och ledas från Hallands regemente (I 16) i Halmstad som alltså föreslås bli försvarsområdesförband.

Enligt propositionen bör Vaxholms försvarsområde (fo 46) skiljas från Stockholms kustartilleriförsvaret (SK) och i fred och krig gå upp i Stockholms försvarsområde (fo 44). SK avses dock behålla nuvarande mobiliseringsansvar. När det gäller Norrbotten behövs – främst av operativa skäl – redan i fred tre delvis krigsorganiserade staber med kapacitet att leda markstridsförband. Förutom det föreslagna försvarsområdesförbandet inom Bodens försvarsområde (A 8/fo 63) och ledningsorganen för Kiruna och Kalix försvarsområden (fo 66 resp. fo 67) förordas att Norrbottens regemente (I 19) får behålla sitt mobiliseringsansvar. Propositionen innebär dessutom att Jokkmokks försvarsområde (fo 65), som f. n. i fred har gemensam chef och stab med fo 63, uppgår i fo 63 i fred och krig.

Avstegen från den organisation som från fredsekonomisk synpunkt skulle vara lämpligast bör enligt departementschefen begränsas till vad som med hänsyn till beredskapskraven är oundgängligen nödvändigt och kostnaderna härför måste vägas mot de behov som finns inom andra sektorer. Dessa avvägningar bör – framhåller departementschefen – ske fortlöpande, t. ex. i samband med pågående överväganden om arméns utbildningsorganisation. Den föreslagna organisationen bör alltså ses som ett första steg mot en ytterligare samordning.

Det stöd som f. n. lämnas den frivilliga försvarsverksamheten från staber för fo 11 i Malmö – inkl. hemvärns- och frivilligavdelningen i Hel-

singborg – och fo 34 i Vänersborg bör enligt departementschefen även i fortsättningen lämnas från dessa orter utan hinder av att stabernas övriga verksamhet förläggs till annan ort.

En preliminär bedömning visar att antalet civilanställda kommer att gå ner med ca 700 som en direkt följd av omorganisationen och att behovet av extra anställd personal dessutom kan minskas med 400–500 anställda genom s. k. vardagsrationalisering och ambitionssänkningar. Dessutom beräknas utbildningsverksamheten på sikt kunna tillföras ca 290 militära och civilmilitära tjänstemän som tidigare har varit sysselsatta inom stabs- och förvaltningsorganisationen. Personalminskningen bör enligt departementschefen ske utan friställningar och främst genomföras i samband med naturliga avgångar och i förening med en effektiv omplaceringsverksamhet.

Departementschefen avser att i annat sammanhang återkomma till frågan om de investeringsmedel som behövs under budgetåret 1975/76 för att de förutsatta personalbesparingarna skall kunna genomföras. Han förutsätter att inga investeringar vidtas beträffande kasernetablisement vid förband som kan komma att läggas ner som resultat av pågående överväganden rörande arméns utbildningsorganisation.

Utskottet

Som framgår av det föregående har skett en översyn av försvarsmaktens organisation i lägre regional och lokal instans. Arbetet därmed har bedrivits försvarsgrensvis och försvarsgrenscheferna har efter hand redovisat resultaten av sina överväganden till överbefälhavaren. Denne har i sin tur lämnat delförslag rörande omorganisationen beträffande armén (delvis) och marinen i november 1972, beträffande flygvapnet i december 1973 och beträffande återstoden av armén i februari 1974.

De två första delförslagen har riksdagen redan tagit ställning till. Det har skett efter förslag i propositionerna 1973:75 (FöU 1973:14, rskr 1973:170) och 1974:50 (FöU 1974:25, rskr 1974:270). Det senaste delförslaget som utgör tredje och sista etappen i organisationsöversynen avser myndigheter inom armén på lägre regional och lokal nivå som inte har berörts av tidigare beslutad omorganisation.

När det gäller armén går omorganisationen ut på att inom varje försvarsområde centralisera mobiliseringsverksamheten till ett förband. I samband därmed integreras försvarsområdets och förbandets stabs- och förvaltningsorgan och hos chefen för den sammanslagna enheten – försvarsområdesförbandet – samlas därmed uppgifter som tidigare har varit fördelade på försvarsområdesbefälhavare och regementschef. De förband som inte omfattas av samordningen med försvarsområdesstaber blir i princip rena utbildningsförband utan mobiliseringsansvar och får en organisation för stabs-tjänst och förvaltning som är anpassad härtill.

Utskottet anser i likhet med departementschefen att man bör fullfölja omorganisationen av arméns myndigheter i lägre regional och lokal instans i huvudsak enligt överbefälhavarens förslag. Försvarsområdestaberna inom de försvarsområden som ännu inte har organiserats om bör alltså samordnas med ett fredsförband inom försvarsområdet. Strävan är nu som tidigare att nedbringa kostnaderna för fredsadministrationen inom det militära försvaret och det sker i detta sammanhang bl. a. genom en minskning av antalet fredsadministrationer. Den nya organisationen, fullt genomförd, framgår närmare av en sammanställning som bifogas detta betänkande.

I propositionen föreslås vissa avsteg från den organisation som från fredsorganisatorisk synpunkt skulle vara mest lämplig. Avstegen är betingade av de operativa kraven i aktuella områden. Utskottet tillstyrker att man i vissa fall tar särskild hänsyn till beredskapssynpunkter. Liksom departementschefen anser utskottet att avstegen måste begränsas till vad som är helt nödvändigt. Kostnaderna härför måste vägas mot de behov som finns inom andra sektorer. Som departementschefen framhåller bör sådana avvägningar ske fortlöpande, t. ex. i samband med pågående överväganden om arméns utbildningsorganisation. Det är enligt utskottets mening angeläget understryka att den organisation som nu håller på att genomföras inte får lägga hinder i vägen för framtida ändringar i arméns fredsorganisation.

Hemvärnets centrala förtroendenämnd har i en skrivelse, som tillställts försvarsutskottet m. fl., erinrat om det stöd som f. n. lämnas den frivilliga försvarsverksamheten från staben för fo 11 i Malmö – inkl. hemvärns- och frivilligavdelningen i Helsingborg. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att sådant stöd även i fortsättningen kommer att lämnas från Malmö och Helsingborg – liksom också från Vänersborg – utan hinder av att stabernas övriga verksamhet förläggs till annan ort.

Med åberopande av det anförda tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

att riksdagen godkänner de i propositionen förordade organisationsförändringarna inom armén.

2. Fredsorganisationen på Gotland

Kungl. Maj:t har i propositionen 1974:135 (s. 15–31) föreslagit riksdagen att godkänna de förändringar av fredsorganisationen på Gotland som departementschefen har förordat.

Nuvarande ordning m. m.

Gotland utgör ett militärkommando. Dess chef leder enligt militärbefälhavarens för Östra militärområdet bestämmande försvaret av militär-

kommandot. Ledningsorganisationen, som är provisorisk, härrör från ett förslag av 1960 års försvarsledningsutredning. Riktlinjerna för den nuvarande organisationen fastställdes av 1964 års riksdag (prop. 1964:109, SU 1964:189, rskr 1964:362).

Det ankommer på militärkommandochefen att planlägga och leda samordningen av markbevakning och markförsvar och annan operativ verksamhet inom militärkommandot och att leda mobiliseringsförberedelser och mobilisering vid militärkommandots mobiliseringsmyndigheter. Han skall vidare leda utbildning inom de delar av försvarsmakten som är underställda honom utom sådan utbildning som chefen för marinen leder. Enligt bestämmande av militärbefälhavaren för Östra militärområdet leder han också underrättelse- och säkerhetstjänsten, upplysnings- och personalvårdsverksamheten samt den militära hälso- och sjukvården inom militärkommandot. Militärkommandochefen lyder direkt under chefen för armén i fråga om sådan verksamhet rörande utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal som denne leder.

Militärkommandochefen har till sitt förfogande en stab, militärkommandostaben, bestående av stabsavdelning och fyra sektioner. Till militärkommandochefens förfogande står vidare en förvaltningsorganisation som består av militärkommandots tyg-, tygverkstads- och intendenturförvaltningar samt byggnadskontor. Tillsammans har militärkommandostaben och förvaltningarna, som alla är belägna i Visby, 247 anställda, varav 54 militära och civilmilitära tjänstemän.

I Visby ligger – förutom militärkommandostaben med förvaltningar – Gotlands regemente (P 18), Gotlands artillerikår (A 7) och Gotlands luftvärnsbataljon (Lv 2). Vid P 18 grundutbildas årligen ca 900 värnpliktiga, vid A 7 400–500 värnpliktiga och vid Lv 2 ca 240 värnpliktiga. Huvuddelen av de värnpliktiga kommer från fastlandet.

Antalet helårsanställda uppgår vid P 18 till ca 330, vid A 7 till ca 225 och vid Lv 2 till ca 40. Fördelningen på militära/civilmilitära och andra tjänstemän framgår av nedanstående sammanställning.

	<i>Mil./civilmil. tjänstemän</i>	<i>Andra tjänstemän</i>	<i>Summa</i>
P 18	195	135	330
A 7	100	125	225
Lv 2	40	–	40
	335	260	595

P 18 disponerar i Visby ett kasernområde och närövningsfält om tillsammans ca 1 200 ha. Härav är drygt hälften domänmark som inte helt hänger samman med fältet i övrigt och inte är användbar för pansarövningar. I

Tingstäde 22 km från Visby har regementet ett övnings- och skjutfält om ca 1 080 ha. A 7 och Lv 2 disponerar tillsammans ett kasernområde och närövningsfält om 100 ha i anslutning till Visby tätbebyggelse. Visbyförbanden disponerar dessutom gemensamt Tofta skjutfält om 2 300 ha.

Tillgången på mark understiger enligt chefen för armén minimibehovet för övnings- och skjutfält. Arméchefen har därför föreslagit att ett nytt pansarövningsfält om 700 ha anskaffas åt P 18 i närheten av Tofta skjutfält. Förslaget utreds f. n.

Från Visby administreras även Bråvalla flygflottiljs detachement på Gotland (F 13 G). Arbetsplatser för viss personal finns också på andra platser inom länet. Vid F 13 G utbildas årligen ca 60 värnpliktiga samt frivillig personal. Antalet anställda är ca 50, varav 18 militära tjänstemän.

Till militärkommandot hör slutligen Gotlands kustartilleriförsvaret med Gotlands kustartillerikår (GK/KA 3) i Fårösund. Vid KA 3 utbildas bl. a. den trupp som skall ingå i kustartilleriförsvarets krigsförband. Chef, stab och förvaltningar är gemensamma för kustartilleriförsvaret och kustartillerikåren. Grundutbildningskontingenten omfattar årligen 350–400 värnpliktiga som till huvuddelen kommer från fastlandet. Antalet anställda uppgår till ungefär 370, varav ca 130 militära tjänstemän.

GK/KA 3 disponerar ett kasernområde med anslutet närövningsfält om 110 ha som i huvudsak är tillräckligt samt ett övnings- och skjutfält ca 5 km från kasernområdet.

Propositionen

Ledningsorganisationen på Gotland, som fastställdes genom beslut av 1964 års riksdag (prop. 1964:109, SU 1964:189, rskr 1964:362), är provisorisk och har ansetts böra övervägas ytterligare. Försvarets fredsorganisationsutredning har inom ramen för sitt uppdrag granskat ledningsorganisationen samt redovisat resultatet av sina undersökningar och lämnat förslag till ändringar av fredsorganisationen på Gotland (Ds Fö 1974:1). Vid sina överväganden har utredningen haft tillgång till ett av chefen för armén på utredningens uppdrag utarbetat förslag till fredsorganisation på Gotland samt överbefälhavarens yttrande över detta förslag.

Fredsorganisationsutredningen konstaterar i sitt betänkande att nuvarande organisation i huvudsak fungerar väl men att driftkostnaderna och då främst personalkostnaderna bör kunna minskas. Utredningen redovisar därefter Gotlands särställning från dels regionalpolitisk, dels operativ synpunkt. Av främst operativa skäl anser utredningen att fredsorganisationen på Gotland i högre grad än på fastlandet bör stämma överens med krigsorganisationen och att den senare bör vara styrande.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att chefen för Gotlands militärkommando övertar det mobiliserings- och förvaltningsansvar som f. n. åvilar cheferna för Gotlands regemente (P 18) och Gotlands artillerikår (A 7)

i Visby. Dessa förband och Gotlands luftvärnsbataljon (Lv 2), som f. n. i mobiliserings- och förvaltningshänseende stöds av A 7, föreslås inom en femårsperiod bli sammanslagna till ett arméregemente som i en senare etapp förläggs till P 18:s nuvarande område på Visborgs slätt, där också nya stabslokaler för militärkommandostaben föreslås bli uppförda. I samband härmed skulle A 7:s och Lv 2:s nuvarande gemensamma område kunna friställas för civil bebyggelse.

Utredningen beräknar det totala investeringsbehovet under en 20-årsperiod vid en samlokalisering till ca 95 milj. kr. eller 5 milj. kr. mer än de sammanlagda kostnaderna för förbanden var för sig. Härtill kommer kostnaderna för stabsbyggnaden som beräknas till 3–4 milj. kr. En förutsättning för samlokaliseringen av arméregementet är enligt utredningen att den övningsmark som f. n. disponeras av P 18 utökas.

En särskild fråga utgör den ställning som chefen för Gotlands kustartilleriförsvaret i Fårösund skall inta i förhållande till militärkommandochefen. Det bör enligt utredningen få ankomma på överbefälhavaren att utreda lyd- nadsförhållandena i denna del. I avvaktan därpå bör – anser utredningen – kustartilleriförsvaret alltså vara mobiliserings- och förvaltningsmyndighet och lyda direkt under chefen för marinen i fråga om utbildning som inte avser operativ verksamhet.

Om de föreslagna organisationsändringarna i Visby genomförs räknar utredningen med att 90–95 tjänster kan dras in under en tioårsperiod. Detta innebär besparingar under en 20-årsperiod om ca 20 milj. kr. i nuvärde sedan hänsyn har tagits till kostnaderna för nödvändiga investeringar.

Betänkandet har remissbehandlats och flertalet remissinstanser delar utredningens principiella uppfattning om utformningen av fredsorganisationen på Gotland. Chefen för marinen anser dock för sin del att lämpligheten av kustartilleriförsvarets nuvarande uppgifter och lyd- nadsförhållande är så styrkt att den föreslagna utredningen inte behöver komma till stånd. Överbefälhavaren hävdar i detta hänseende att en utredning endast behöver avse detaljorganisationen, eftersom tillräckligt underlag redan finns för att i berörda avseenden inordna kustartilleriförsvaret i militärkommandot. Marinchefen avstyrker vidare förslaget att göra chefen för Gotlands militärkommando till mobiliserings- och förvaltningsmyndighet för arméförbanden i Visby.

Huvuddelen av remissinstanserna stöder eller har inte något att erinra mot förslaget att samlokalisera armémyndigheterna i Visby till ett arméregemente förlagt till Visborgs slätt. Fortifikationsförvaltningen och försvarets fastighetsnämnd m. fl. anser dock att man inte bör besluta härom förrän markfrågorna har lösts.

De problem som kan uppstå för personalen vid en stor utbildningsenhet som arméregementet påtalas av vissa personalorganisationer och överbefälhavaren, vilken senare anser att särskilda åtgärder måste vidtas för att göra de negativa konsekvenserna så små som möjligt. Samtliga remissin-

stanser som har yttrat sig i frågan betonar vikten av att de föreslagna organisationsändringarna genomförs under hänsynstagande till berörd personal och pekar dessutom på de negativa effekterna för Gotlands del av ett sysselsättningsbortfall, speciellt beträffande Färösunds samhälle, där antalet arbetstillfällen enligt såväl överbefälhavaren som länsstyrelsen i Gotlands län och Gotlands kommun inte får tillåtas minska.

En rationell fredsorganisation på Gotland bör eftersträvas, framhåller departementschefen. I likhet med huvuddelen av remissinstanserna delar departementschefen utredningens principiella inställning att den militära verksamheten på Gotland bör ledas av *en* chef. Han är dock inte beredd att nu föreslå någon ändring av kustartilleriförsvarets mobiliserings- och förvaltningsansvar. Slutlig ställning i denna fråga bör tas först när ytterligare underlag föreligger beträffande främst de sysselsättningspolitiska konsekvenserna för Färösunds samhälle av en ändring i kustartilleriförsvarets ställning. Erforderligt underlag bör tas fram i nära samverkan med överbefälhavaren och företrädare för de lokala intressena på Gotland. Dessutom bör överbefälhavaren få i uppdrag att närmare granska förutsättningarna för att dels föra över den operativa verksamhet som bedrivs vid kustartilleriförsvaret till militärkommandostaben, dels ge militärkommandochefen ökat inflytande över den utbildning som bedrivs vid Gotlands kustartillerikår. Härvid bör synpunkter inhämtas från pågående utredning om det militära försvarets centrala och högre regionala ledningsorganisation.

I likhet med utredningen anser departementschefen att det mobiliserings- och förvaltningsansvar som f. n. åvilar cheferna för arméförbanden i Visby inom en femårsperiod bör föras över till militärkommandochefen. Han delar också den uppfattning som vissa remissinstanser har fört fram att beslut om att slå samman arméförbanden i Visby till ett arméregemente med lokalisering till Visborgs slätt inte bör fattas förrän det ytterligare behov av mark, som är en förutsättning för omorganisationen, har tillgodosetts. A 7 och Lv 2 bör alltså enligt hans mening tills vidare behålla nuvarande kasernetablisement och liksom P 18 vara självständiga utbildningsmyndigheter. I avvaktan på att lokalfrågor m. m. löses får verksamheten bedrivas i provisorisk organisation.

Departementschefen lägger stor vikt vid att personalminskningen sker utan friställningar och genomförs främst i samband med naturliga avgångar och i förening med en effektiv omplaceringsverksamhet. Den föreslagna femårsperioden bör enligt departementschefen skapa goda förutsättningar för detta.

Motionen

I motionen 1974:1992 av herr Gustafsson i Stenkyrka m. fl. (c, s, m, fp) har hemställts att riksdagen beslutar att den av Kungl. Maj:t föreslagna utredningen om GK/KA 3:s framtida ställning i första hand inriktas

på att granska vilka ytterligare organ, verksamheter m. m. som kan föras över till förbandet i Fårösund för att trygga samhällets fortbestånd.

Utskottet

Den översyn som skett av försvarsmaktens organisation i lägre regional och lokal instans genom det s. k. OLLI-projektet har inte omfattat Gotland. Den militära ledningsorganisationen på Gotland, som fastställdes år 1964 och som sedan dess har varit provisorisk, har i stället granskats av försvarets fredsorganisationsutredning. Resultaten av denna granskning har utredningen redovisat i ett delbetänkande med förslag till ändringar av fredsorganisationen på Gotland.

Av främst operativa skäl anser utredningen att fredsorganisationen på Gotland i högre grad än på fastlandet bör stämma överens med krigsorganisationen och att den senare bör vara styrande. Fredsorganisationsutredningen har också den principiella uppfattningen att ledningen av det militära försvaret på Gotland i såväl krig som fred bör vara samlad på en hand. Kustartilleriets ställning i förhållande till militärkommandochefen bör emellertid enligt utredningen övervägas ytterligare, främst då beträffande personalkonsekvenserna vid kustartilleriförsvaret och därav följande återverkningar på Fårösunds samhälle. I avvaktan härpå föreslås ingen ändring i nuvarande lydtnadsförhållanden för kustartilleriets del.

Fredsorganisationsutredningen föreslår som en första etapp att chefen för Gotlands militärkommando övertar det mobiliserings- och förvaltningsansvar som f. n. åvilar cheferna för Gotlands regemente (P 18) och Gotlands artillerikår (A 7) i Visby. Dessa förband och Gotlands luftvärnsbataljon (Lv 2), som f. n. i mobiliserings- och förvaltningshänseende stöds av A 7, föreslås bli sammanslagna till ett arméregemente som i en senare etapp förläggs till P 18:s nuvarande område på Visborgs slätt, där också nya stabslokaler för militärkommandostaben föreslås bli uppförda.

Departementschefen, som anser att en rationell fredsorganisation på Gotland bör eftersträvas, biträder utredningens förslag när det gäller Visby. Han anser också – liksom utredningen – att verksamheten på Gotland i princip bör ledas av *en* chef men är inte beredd att nu föreslå någon ändring när det gäller kustartilleriförsvarets mobiliserings- och förvaltningsansvar. Slutlig ställning i denna fråga bör enligt departementschefen tas först när ytterligare underlag föreligger beträffande främst de sysselsättningspolitiska konsekvenserna för Fårösunds samhälle av en ändring i kustartilleriförsvarets ställning. Avsikten är att överbefälhavaren i nära samverkan med företrädare för de lokala intressena på Gotland skall ta fram erforderligt underlag.

Utskottet har, liksom departementschefen, förståelse för att man måste rationalisera verksamheten i Visby. Vad som begränsar möjligheterna att samlokalisera den militära verksamheten i Visby är att tillgången på öv-

ningsmark f. n. är begränsad. Det får anses vara välbetänkt att skjuta på beslutet om att slå samman arméförbanden i Visby till dess behovet av ytterligare mark har tillgodosetts. Departementschefens förslag innebär följaktligen att A 7 och Lv 2 tills vidare får behålla nuvarande kasernetablisement och liksom P 18 vara självständiga utbildningsmyndigheter. Verksamheten i Visby får med andra ord bedrivas i en provisorisk organisation så länge markfrågan är olöst.

Det mobiliserings- och förvaltningsansvar som nu åvilar cheferna för arméförbanden i Visby bör i enlighet med departementschefens förslag inom en femårsperiod föras över till militärkommandochefen. När det gäller Gotlands kustartilleriförsvaret i Fårösund delar utskottet departementschefens uppfattning att man inte nu bör göra någon ändring av kustartilleriets lyd- nadsförhållanden. Det är angeläget att de sysselsättningspolitiska konsekvenserna av en sådan ändring för Fårösunds samhälle blir ordentligt klarlagda. Samhället har avgörande betydelse för norra Gotlands befolkning. Möjligheterna för staten att genom försvarets eller annan verksamhet bidra till en ökad sysselsättning i området bör undersökas närmare.

Vad departementschefen anför om förhållandena i Fårösund ligger enligt utskottets mening i linje med motionärernas önskemål. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t allvarligt strävar efter att trygga sysselsättningen i Fårösund och avstyrker därför bifall till motionen 1974:1992.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen godkänner de i propositionen förordade förändringarna av fredsorganisationen på Gotland,
2. att riksdagen avslår motionen 1974:1992.

3. Arméns fredsorganisation i Skövde

Kungl. Maj:t har i propositionen 1974:135 (s. 32–35) föreslagit riksdagen att godkänna de organisationsförändringar rörande arméns fredsorganisation i Skövde som departementschefen har förordat.

Propositionen

Försvarets fredsorganisationsutredning lämnade i december 1972 ett delbetänkande med förslag till ändringar av arméns fredsorganisation (Ds Fö 1972:4). Förslaget berörde en rad förband och utbildningsanstalter inom armén i bl. a. Göteborg, Malmö och Uppsala samt Skövde. För Skövdes del innebar förslaget att Göta trängregemente (T 2) i Skövde avvecklas, att infanteriets kadett- och aspirantskola (InfKAS) med övningstrupp omlokaliseras från Halmstad till Skövde, att arméns kompaniofficersskola (AKS) flyttas från Uppsala till Skövde och att arméns underhållsskola (US) omlokaliseras från Skövde till Hässleholm. Organisationen i Skövde föreslogs

omfatta förbanden Livregementets husarer (K 3) och Skaraborgs regemente (P 4) samt skolorna AKS, InfKAS, kavalleriets kadett- och aspirantskola (KavKAS) och pansartruppskolan (PS). Vidare föreslogs att pansartruppernas kadett- och aspirantskola (PKAS) skulle förläggas till Ystad.

Vissa av utredningens förslag lades fram i propositionen 1973:135. Bl. a. föreslogs en omlokalisering av AKS från Uppsala till Skövde och av PKAS från Enköping till Ystad. Riksdagen godkände den föreslagna flyttningen av AKS till Skövde men beslutade beträffande PKAS att skolan skall omlokaliseras till Skövde i stället för Ystad (FöU 1973:26, rskr 1973:382).

I oktober 1973 överlämnade chefen för armén till överbefälhavaren en preliminär fredsorganisationsplan för armén. I planen skisseras bl. a. ett huvudalternativ för fredsorganisationen i Skövde som innebär att T 2 samlokaliseras med P 4, att US samlokaliseras med T 2 och P 4 samt att trängtruppernas kadett- och aspirantskola (TrängKAS), som nu är förlagd till Linköping, slås samman med US.

Överbefälhavaren överlämnade planen för kännedom till chefen för försvarsdepartementet, som i sin tur lämnat den till fredsorganisationsutredningen för att utgöra en del av underlaget för dess fortsatta utredningsarbete. Med hänsyn bl. a. till byggnadsplaneringen i Skövde och för att genomföra riksdagens tidigare beslut om AKS och PKAS har departementschefen emellertid ansett det angeläget att få klarhet om Skövdegarnisonens framtida omfattning och utformning. Han har därför inhämtat utredningens yttrande över planen i de delar den berör fredsorganisationen i Skövde.

Fredsorganisationsutredningen har i sitt yttrande redovisat två olika lösningar av organisationen i Skövde. *Alternativ 1* bygger på de förslag utredningen redovisade i sitt förut nämnda delbetänkande och omfattar Livregementets husarer (K 3) och Skaraborgs regemente (P 4) jämte en infanteribataljon samt infanteriets kadett- och aspirantskola (InfKAS), kavalleriets kadett- och aspirantskola (KavKAS), pansartruppskolan (PS), pansartruppernas kadett- och aspirantskola (PKAS) och arméns kompaniofficerskola (AKS). *Alternativ 2* bygger i huvudsak på chefens för armén preliminära fredsorganisationsplan och omfattar K 3, P 4 och Göta trängregemente (T 2), samlokaliserat med P 4, samt arméns underhållsskola (US), trängtruppernas kadett- och aspirantskola (TrängKAS), PS, PKAS och AKS.

När det gäller skolorganisationen i Skövde har man enligt utredningen att välja mellan InfKAS med KavKAS och en samordnad trängtruppskola bestående av US och TrängKAS. Utredningen har för sin del funnit att alternativ 2 är överlägset alternativ 1 från operativa synpunkter. Alternativ 2 kräver vidare mindre mark än alternativ 1 om man ser endast till förhållandena i Skövde.

I alternativ 1 beräknas antalet elever vid skolenheten bli mellan 355 och 930 och i alternativ 2 mellan 270 och 460. Antalet anställda beräknas i båda alternativen uppgå till ca 1 100. Alternativ 2 anses vara fördelaktigare för personalen eftersom alternativet innebär färre omflyttningar.

Investeringsbehoven beräknas i alternativ 1 till 130 och i alternativ 2 till 105 milj. kr. I båda alternativen krävs grundinvesteringar för nu gällande och beslutad organisation i Skövde på ca 85 milj. kr. I alternativ 1 tillkommer behov av investeringar på ca 45 och i alternativ 2 på ca 20 milj. kr. De redovisade investeringsbehoven avser endast organisationen i Skövde.

Departementschefen delar i allt väsentligt fredsorganisationsutredningens synpunkter. Båda alternativen är möjliga att genomföra och de är från regionalpolitisk synpunkt i huvudsak likvärdiga. Med hänsyn bl. a. till att alternativ 2 medför mindre olägenheter för berörd personal och på grund av att det omedelbara investeringsbehovet i Skövde blir ca 25 milj. kr. lägre i alternativ 2 än i alternativ 1 anser departementschefen att alternativ 2 bör väljas. Detta alternativ har – understryker departementschefen – dessutom operativa fördelar.

Organisationen i Skövde bör alltså enligt departementschefen omfatta K 3, P 4 och T 2, samlokaliserat med P 4, samt US, TrängKAS, PS, PKAS och AKS. I förhållande till nu rådande eller redan beslutad organisation innebär det att T 2:s kasernetablisement avvecklas och att förbandet samlokaliseras med P 4 samt att TrängKAS omlokaliseras från Linköping till Skövde.

Motionen

I motionen 1974:984 av herr Jansson m. fl. (s, c, m, fp) har föreslagits att riksdagen måtte hemställa att Kungl. Maj:t förelägger riksdagen förslag om placering av ytterligare militära skolor till Skövde i så stor omfattning att antalet sysselsatta blir minst detsamma som försvarets fredsorganisationsutredning föreslog i sitt delbetänkande nr 8.

Utskottet

Till grund för propositionens förslag angående arméns fredsorganisation i Skövde ligger förslag som lämnats av försvarets fredsorganisationsutredning i december 1972 och av chefen för armén i oktober 1973. Fredsorganisationsutredningen har presenterat sina förslag i ett delbetänkande nr 8 med förslag till ändringar av arméns fredsorganisation (Ds Fö 1972:4). Arméchefens förslag återfinns i en preliminär fredsorganisationsplan som genom överbefälhavaren överlämnats till chefen för försvarsdepartementet.

Fredsorganisationsutredningen har beretts tillfälle att yttra sig över arméchefens fredsorganisationsplan i de delar den berör fredsorganisationen i Skövde. Utredningen har i sitt yttrande redovisat två olika lösningar av organisationen i Skövde. De båda alternativen bygger i huvudsak på de förslag som lagts fram av utredningen (alternativ 1) och chefen för armén (alternativ 2). Av nedanstående sammanställning framgår vilka förband och skolor som enligt alternativen 1 och 2 skall vara lokaliserade till Skövde.

	<i>Alternativ</i>
Livregementets husarer (K 3)	1 och 2
Skaraborgs regemente (P 4)	1 och 2
En infanteribataljon	1
Göta trängregemente (T 2)	2
Infanteriets kadett- och aspirantskola (InfKAS)	1
Kavalleriets kadett- och aspirantskola (KavKAS)	1
Arméns underhållsskola (US)	2
Trängtruppernas kadett- och aspirantskola (TrängKAS)	2
Pansarskolan (PS)	1 och 2
Pansartruppernas kadett- och aspirantskola (PKAS)	1 och 2
Arméns kompaniofficererskola (AKS)	1 och 2

Fredsorganisationsutredningen konstaterar för sin del att alternativ 2 är överlägset alternativ 1 från operativa synpunkter. Det finns också andra skäl som talar för alternativ 2. Det kräver mindre mark än alternativ 1, om man endast ser till förhållandena i Skövde. Det medför också färre omflyttningar för berörd personal.

Departementschefen som i allt väsentligt delar fredsorganisationsutredningens synpunkter förordar i propositionen att alternativ 2 läggs till grund för en omorganisation i Skövde. I förhållande till nu rådande eller redan beslutad organisation innebär det att TrängKAS omlokaliseras från Linköping till Skövde. Alternativet förutsätter också att T 2:s kasernetablisement avvecklas och att förbandet samlokaliseras med P 4.

Operativa synpunkter bör självfallet tillmätas stor betydelse vid en omorganisation. Det är emellertid också angeläget att beakta personalens situation i sådana sammanhang. Det förhållande att alternativ 2 ställer mindre krav på omflyttning av personal talar enligt utskottets mening starkt för detta alternativ.

Utskottet anser i likhet med departementschefen att alternativ 2 bör genomföras. Detta alternativ tillgodoser också i allt väsentligt de synpunkter som har framförts i motionen 1974:984. När det gäller skolorganisationen är det – som fredsorganisationsutredningen påpekar – i sista hand fråga om att välja mellan InfKAS med KavKAS och en samordnad trängtruppersskola, bestående av US och TrängKAS.

Omorganisationens genomförande kräver, som alltid i sådana sammanhang, en detaljplanering av den nya organisationen. Utskottet förutsätter att en anpassning av organisationen sker under tiden som detaljplaneringen pågår.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen godkänner de i propositionen förordade organisationsförändringarna rörande arméns fredsorganisation i Skövde,

2. att riksdagen avslår motionen 1974:984.

Stockholm den 3 december 1974

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: herrar Petersson i Gäddvik (m), Gustavsson i Eskilstuna (s), Gustafsson i Stenkyrka (c), Gustavsson i Ängelholm (s), Karl Bengtsson i Varberg (fp), fru Sundström (s), herrar Glimnér (c), Brännström (s), herr andre vice talmannen Virgin (m), herrar Gustavsson i Nässjö (s), Gernandt (c), Olsson i Asarum (s), Björk i Gävle (c), Hedberg (s) och Pettersson i Örebro (c).

Bilaga

Genomförd och föreslagen ny organisation i lägre regional och lokal instans inom armén (etapperna 1-3) enligt OLLI

Försvarsområde/etapp		Förbandsgruppering		Anmärkningar
<i>Södra milo</i>				
Fo 11	3	P 7/fo 11 Lv 4	Ystad/Revingehed Malmö	Fo-staben i Malmö utgår Malmö marina bevakningsområde samordnas i fred med Lv 4
Fo 14	3	P 6/fo 14 A 3	Kristianstad Kristianstad	
	3	P 2 T 4	Hässleholm Hässleholm	Mobiliseringsansvar (stomme till fördelningsstab)
Fo 15	1	BK/fo 15	Karlskrona	Intern omorganisation
Fo 18/16	2	I 11/fo 18(16)	Växjö	Staben för fo 18/16 flyttas från Kalmar till Växjö
Fo 17	2	I 12/fo 17 Ing 2 A 6	Eksjö Eksjö Jönköping	Nytt försvarsområde
<i>Västra milo</i>				
Fo 31	3	I 16/fo 31	Halmstad	Fo 31:s anknötning till GbK/fo 32 upphör
Fo 32	1, 3	GbK/fo 32 Lv 6	Göteborg Göteborg	Intern omorganisation i etapp 1
	3	I 17	Uddevalla	Mobiliseringsansvar
Fo 34	3	I 15/fo 34	Borås	Fo-staben i Vänersborg utgår
Fo 35	2	P 4/fo 35 K 3 T 2 S 2	Skövde Skövde Skövde Karlsborg	
<i>Östra milo</i>				
Fo 41	3	I 4/fo 41 A 1 T 1	Linköping Linköping Linköping	
Fo 43	1	P 10/fo 43	Strängnäs	
Fo 44	3	K 1/fo 44	Stockholm	Fo 46 uppgår i fo 44. SK skall även i fortsättningen ha mobiliseringsansvar
		I 1 Ing 1 Lv 3	Kungsängen Södertälje Norrtälje	
Fo 47-48	2	S 1/fo 47(48) P 1	Uppsala Enköping	
Fo 49	1	I 14/fo 49	Gävle	

Fo 46 uppgår i fo 44. SK skall även i fortsättningen ha mobiliseringsansvar

Försvarsområde/etapp	Förbandsgruppering		Anmärkningar	
<i>Milo Bergslagen</i>				
Fo 51	3	I 3/fo 51	Örebro	
Fo 52	1	I 2/fo 52 A 9	Karlstad Kristinehamn	
Fo 53	1	I 13/fo 53	Falun	
<i>Nedre Norrlands milo</i>				
Fo 22	2	I 5/fo 22 A 4	Östersund Östersund	
Fo 23	2	I 21/fo 23 T 3 Lv 5	Sollefteå Sollefteå Sundsvall	Staben för fo 23 flyttas från Härnösand till Sollefteå
<i>Övre Norrlands milo</i>				
Fo 61	1	I 20/fo 61 K 4	Umeå Umeå	
Fo 63	3	A 8/fo 63 Ing 3 Lv 7	Boden Boden Luleå	Fo 65 uppgår i fo 63
	3	I 19/P 5 S 3 P 5	Boden Boden Boden	Mobiliseringsansvar Uppgår i I 19
Fo 66	3	JS/fo 66	Kiruna	Föreslagen benämning I 22/fo 66
Fo 67	3	Fo 67	Kalix	Fristående fo-stab